

УДК 316.2 Touraine A.
Љубиша Митровић
Филозофски факултет
Ниш

СТВАРАЛАЧКЕ МЕТАМОРФОЗЕ АЛЕНА ТУРЕНА – ПУТ КА КОНСТИТУИСАЊУ И РЕДЕФИНИСАЊУ НАУЧНЕ ПАРАДИГМЕ

Резиме

У раду аутор разматра развојне фазе у стваралаштву познатог француског социолога Алена Турена као представника динамичке социологије. У њему се указује на четири фазе у интелектуалном развоју и парадигматском конституисању Туренове теорије и на њој засноване социологије: на фазу бављења проблемима индустријске социологије, социологије развоја, социологије друштвених покрета и најновију фазу – конституисања културне парадигме.

Аутор посебно разматра најновији обрт у теоријској оријентацији Алена Турена, који је оличен у заснивању културне парадигме. Наиме, Турен напушта своје познато становиште о улози колективних актера и оријентише се на индивидуе као субјекте културних и социјалних промена. Поставља се питање да ли овом парадигмом А. Турен не излази из поља саме социологије и не придружује ли се ауторима који су представници постмодерног персонализма.

Кључне речи: Алел Турен, социологија акције, социологија развоја, друштвени покрети, личност, култура.

*Сушрашње борбе неће бити
ионављање или модернизација
јучерашњих.
(А. Турен)*

Ален Турен (1925-) једна је од водећих социолошких фигура међу протагонистима динамичке социологије у развоју послератне савремене социологије у Европи и свету. Како сам каже, није имао амбицију да студира социологију, већ је започео студије на престижној L'Ecole normale supérieure. Пошто му је допала у руке књига *Људски проблеми у индустријском машинизму* од Жоржа Фридмана, одушевивши се њоме, он се упознаје са аутором и придружује се његовим истраживачким напорима у области индустријске социологије и социологије рада, у научној лабораторији за истраживање друштвених односа у фабрици Рено. Потом је, уз Фридманову потпору, отпочео своју каријеру у Центру за национална научна истраживања (CNRS). Турен је провео две године у САД и то у доба макартизма, што га је дубоко шокирало. Затим наставља са научно-истраживачким радом у Француској бавећи се пре свега науком и држећи се антифункционалистичке девизе да ни у социологији ни у животу „не жели бити иншегрисан“ (Kalanj 2002).

Добри познаваоци личности и дела Алена Турена сматрају да је овај истраживач, за кога је слобода највише добро, био антиауторитарац, те да га ни величина Де Гола није фасцинирала, а сам говори да га, када чује реч „социјализација“, хвата тескоба. Такође сматра се да су четири важна интелектуална искуства утицала на његову мисаону оријентацију. *Прво* је везано за Фридманова истраживања места и улоге људског фактора у индустријском друштву. *Друго* је везано за истраживања великог француског историчара Фернанда Бродела, представника *Анала* и структуралне историографије. *Треће* је везано за чињеницу да је на Харварду у САД један семестар слушао предавања Талкота Парсонса, што га није много одушевило. Напротив, функционалистичко схватање интеграције и социологија система у њему су изазивале одијум и противљење, те се он антифункционализмом залаже за социологију актера које он назива историјским актерима. *Четврто* искуство је повезано са збивањима из 1968. године у Француској и појаву нових покрета, што је подстакло његова истраживања из којих је настала читава једна школа у Француској (опширније Kalanj 2002).

Учини ли се осврт на дело Алена Турена, доајена француске социологије, може се запазити неколико развојних фаза у луку од акцијске социологије до постмодерног персонализма. Захваљујући својој креативности, овај аутор је у свакој од ових фаза успевао да изгради нов парадигматски теоријски оквир и да стимулише социологе на неконвенционалнији ангажман у научној одисеји. У првој фази Турен се бави проблемима индустријске социологије и акцијске социологије. У другој фази он је окупиран проблемима социологије развоја. Трећа фаза у његовом професионалном ангажману везана је за социологију друштвених покрета. У четвртој фази Турен се окреће постмодерном персонализму, тј. новој културној парадигми. Својом студијом *Нова парадигма*, са поднасловом *За разумевање светла данашњице* (2005), Турен излази из досадашње своје концепције. Иако он, као непартијац, припада културној левици Француске, која се формирала око бишег премијера Мишела Рокара из времена Митеранове владавине, за њега, као истраживача, више нису у фокусу ни класни сукоб, ни постмодерно друштво, ни нови друштвени покрети, нити пак нове форме тероризма, већ индивидуа, личност, слобода и култура.

Овде се кратко осврћемо на поједине развојне фазе у формирању парадигматских теоријских оријентација и метаморфоза у стваралаштву Алена Турена.

Као што смо већ истакли, у *првој фази* властитог истраживачког ангажмана Алена Турен ради као индустријски социолог у фабрици Рено. Његови најважнији радови из тог периода су: *Еволуција рада радника у фабрици Рено* (1955), *Социологија акције* (1965), *Радничка свесћ* (1966). Своја истраживања развија у кључу *индустријске социологије и социологије рада*, придруживши се напорима Жоржа Фридмана и Пјера Навила у истраживању друштвених

односа у условима индустријског машинизма. Алел Турен истражује посебно промене у процесу формирања радничке класне свести, развијајући своју тезу о А. Б. Ц. фазама и нивоима развоја технологије, проучава поделу рада и интеграцију, и њихов утицај на формирање радничке свести, на однос формалне и неформалне социјалне организације, на интеграционе и дезинтеграционе процесе у савременој индустрији. Својим истраживањима он показује какав је утицај различитог нивоа технологије на промене не само у социјалној организацији рада већ и на процесе сазревања и формирања класне свести радника. На основу тих истраживања Турен је формулисао своју парадигму о А.Б.Ц. фазама у развоју технологије и њиховом утицају на рад и друштвени живот. То је период када се Турен претежно бави микро-социолошким истраживањима, али и тематиком положаја чилеанских радника у рудницима и железарама Латинске Америке, као и положајем француских радника у фабрици аутомобила Рено. Као резултат ових истраживања аутор дефинише своју акционалистичку теорију, конституише социологију акције, као посебно поље научних истраживања и као посебну дисциплину у систему савремених социолошких наука и афирмише, насупрот традиционалном типу истраживања, акцијски тип истраживања и метод социолошке интервенције у социолошкој праксиологији.

Друга фаза у развоју овог социолога везана је за његова истраживања у области социологије глобалног друштвеног развоја и истраживања макроиисторијске динамике. У овом периоду Алел Турен објављује студије: *Постиндустријско друштво* (1969), *Производња друштва* (1973), *Невидљиво друштво* (1974), *Зависна друштва* (1976). У студији *Постиндустријско друштво* Турен формулише тезу о утицају капиталног ресурса на формирање историјских типова глобалних друштава. Полазећи од улоге капиталног ресурса у друштвено-историјском развоју Турен разликује три типа глобалних друштава: *традиционално*, *индустријско* и *постиндустријско*. Традиционално друштво је утемељено на улози земље и пољопривреде као капиталног ресурса, индустријско на улози машина и капитала, а постиндустријско на улози знања и информатике. У ова три историјска типа глобалних друштава делују различити покрети као актери друштвених промена: грађански, раднички и нови друштвени покрети. Турен посебно анализира деловање ових покрета у индустријском и постиндустријском програмираном технократском друштву, указујући на различиту природу друштвених конфликта и смер њихових промена – од борбе за расподелу економске моћи у сфери производних односа, ка подручју политике и културе и борбе око начина владања, између грађана и оних који управљају. Турен сматра да у новијој историји до данас постоје два типа друштва – индустријско и информатичко програмирано друштво, а да су капитализам и социјализам само различити облици модернизације ових друштава. Капитализам са наглашеним ослонцем на тржиште, а социјализам на државу. Један се ослања на слободу и утакмицу, а

други на једнакост и правду (редистрибуцију). Афирмишући тезу да друштва нису ни дар богова нити вођа, већ производ система властитих акција, Ален Турен природно искорачује ка новом проблемском научноистраживачком пољу – ка социологији друштвених покрета што представља нову фазу у његовом стваралаштву.

Трећа фаза у његовом развоју везана је за проблематизацију улоге савремених друштвених покрета и *ушемељење социологије друштвених покрета*. На фону истраживања нових друштвених покрета као актера производње друштва, Турен је формирао своју нову школу акцијских истраживања под називом *германенџина социологија*. Најпознатија дела у овој етапи његовог развоја су: *Глас и поглед* (1988), *Комунистичка ушопија* (1968), *Повраћак актера* (1984), *Солидарност* (1981), *Студентске борбе* (1978), *Смрт једне левице* (1979), *После социјализма* (1980), *Социјални покрети данас. Актери и анализе* (1982).

Своју социологију друштвених покрета, Ален Турен теоријски је засновао на једном активистичком и културалистичком схватању историје и друштва. Турен сматра да је „друштво систем акција“, тј. „хијерархизовани систем деловања“ (1983:111), да „људи стварају своју историју; културно стваралаштво и друштвени сукоби производе друштвени живот, а у његовом средишту букти ватра друштвених покрета“ (1983:41). Према Турену, друштвени покрети се налазе непрестано у средишту друштвеног живота. Они представљају колективну вољу и потку друштва и друштвеног развоја.

Турен је истицао *велики значај друштвених покрета за конституисање социологије као науке*.¹ У том смислу он децидирано указује: „Говорити о друштвеним покретима значи створити социологију и одбранили народе од богова и владара“ (Touraine 1980a:193). За разлику од различитих протагониста социјалних теорија, у којима се о друштву говори као о организму, или систему, поретку, организацији, Турен истиче друштвене покрете и њихову борбу као основу предмета социологије. Он је друштвене покрете дефинисао као „организовано колективно деловање путем којег се, у одређеној конкретној историјској целини, класни актер бори за друштвено руковођење историцитетом“ (Турен 1983:79). Турен сматра да општа социологија може бити изграђена само уколико се пође од проучавања друштвених покрета. Социолошка анализа „мора да обелодани антагонистичке друштвене покрете и да разоткрије њихове опште културне улоге иза лажне позитивности поретка, као и категорије друштвене праксе, а у позадини идеологије“ (Турен 1983:68).

У својим социолошким разматрањима друштвених покрета А. Турен разликује три етапе у њиховом развоју. Делећи нововековни развој друштва на *трговачко, индустријско и постиндустријско*, Турен тврди да сваком од наведена три типа друштва одговара и особен тип друштвеног покрета.

¹ О неким карактеристикама Туренове теорије треба видети у чланку Миодрага Ранковића (1986:423-438).

Полазећи од констатације да се „покрет рађа и умире са друштвом коме припада“, он истиче да је централну улогу у трговачком друштву имао грађански покрет за права и слободе човека; такву главну улогу у индустријском друштву имао је раднички покрет, а нови друштвени покрети добијају пресудну улогу у постиндустријском друштву. За разлику од старијих – класичних друштвених покрета, Турен се у својој студији *Социологија друштвених покрета* концентрише на истраживања друштвене улоге нових друштвених покрета, указујући на разлике које постоје међу њима. У овој студији аутор заступа становиште да основни сукоб у савременом постиндустријском друштву није сукоб између најамног рада и капитала у фабрици, већ је то општа борба између отуђених корисника и постојећег владајућег апарата. Међутим, сукоби захватају цело друштво и тако, сматра аутор, класна борба прераста у друштвену борбу, из чега даље, изводи закључак да су на друштвену сцену ступили нови социјални актери који се разликују од ранијих друштвених покрета. Међу тим новим друштвеним покретима који ступају на сцену, Алел Турен истиче *студентски покрет, антирајни – антиинуклеарни мировни покрет, феминистички покрет, еколошки покрет, покрет за расну једнакост, покрет за аутономију, за националну еманципацију и идентитет*. Аутор истражује друштвене претпоставке настанка и деловања ових и других алтернативних друштвених покрета у нашој савремености. За разлику од класичних друштвених покрета, који су били фокусирани на освајање и рушење политичке власти, нови друштвени покрети су транскасни и трансационални и концентришу се на борбу за аутономију цивилног друштва и еманципацију личности. У контексту борбе савремених друштвених покрета, Турен посебно подвлачи улогу самоуправљања, схваћеног као право на властити начин живота, као аутодетерминацију и остваривање контроле људи над друштвеним самоделовањем – оно представља главни улог нових друштвених покрета и антитехнократских борби у постиндустријском друштву. Но, Турен који припада културном кругу савремене левице и који се јавно залаже за самоуправљање, насупрот доминацији технократије и државне свемоћи, самоуправљање мање схвата као нов облик производних односа – о њему, пре свега говори као о процесу аутодетерминације.

У књизи *Социологија друштвених покрета* Алел Турен се залаже за нову концепцију опште социологије, која би се темељила на проучавању друштвених покрета.² У том смислу, он разрађује кључне категорије те нове социологије, излажући теоријско-методолошки приступ таквој социологији. У другом делу књиге аутор се посебно задржао на разматрању методологије социјалних истраживања, која таквој социологији одговара, тј. на разматрању *социолошке интервенције*. Под социолошком интервенцијом Турен подра-

² О одликама и дoметима Туренове социологије друштвених покрета видети у предговору који су за књигу *Социологија друштвених покрета*, под насловом „Услови нових друштвених покрета“ написали Срђан Врцан и Вукашин Павловић (1983).

зумева „деловање социолога да разоткрије друштвене односе и учини их главним предметом анализе“ (1983:205). Основни проблем социологије је да разоткрије друштвене односе који су прикривени мрежом организационих и санкционисаних пракси, заклоњени поретком и владавином, идеологијом. Истичући да социологија мора да „разобличије друштво, открива његов узаврели живот“, Турен разматра какав је однос социолога са друштвеним организацијама, покретима и институцијама, тј. каква је његова улога у систему акцијских социолошких истраживања.

Најновија, четврта фаза, у стваралачком ангажману Алена Турена, који је ушао у девету деценију живота, везана је за радикално редефинисање његове социолошке парадигме, сада у форми *културне парадигме*. Наиме, у фокусу његове нове парадигме налазе се личност и култура у контексту касне модерности, односно настајања информатичког постмодерног друштва. Најзначајније студије за разумевање ове најновије метаморфозе Алена Турена на путу ка дефинисању нове научне парадигме јесу: *Кришика модерности* (1992), *Шта је демократија* (1994), *Хоћемо ли моћи живети заједно? Једнаки и различити* (1997), *Изнад неолиберализма* (1998), *Истраживање сојства – дијалог о субјекту* (2000), *Нова парадигма. Како разумети данашњи свет* (2005) и *Свети жена* (2006). Од ових студија, са становишта потребе разумевања конституисања нове културне парадигме, од посебног значаја су Туренове студије *Кришика модерности* и *Нова парадигма*.

Међу истраживачима савремених социолошких теорија постоји уверење да је *Кришика модерности* огледало Туренове социологије и једно од његових најамбициознијих и најцитиранијих дела (Kalanj 2007:315). У три главе ове Туренове студије („Победоносна модерност“, „Модерност у кризи“ и „Рођење субјекта“) аутор даје социолошку анализу генезе модерности, преиспитује њене домете и резултате, изворе и главне аспекте њене кризе као и могућности да пређе у неко друго ‘постмодерно’ стање. У овом контексту Турен пише о улози модерне и просветитељства у настанку грађанског друштва, и излаже критику модернистичке идеологије и инструменталног ума. Модерност је, пише Турен, довела до расцепа између разума и субјекта, између рационализације и субјективизације, између света економије и света културе. У том смислу он говори о кризи модерности и покушајима успостављања новог склада између разума и субјекта, указујући у том процесу на улогу социјалних покрета као главног фактора уједињавања и прожимања, односно нове субјективизације разума у условима касне модерности. При том Турен сматра да су друштвени покрети самопроизвођачи друштва и субјекти друштвености, те да се социологија може, за разлику од позитивистичког одређења као науке која проучава друштвене чињенице, дефинисати као критичко истраживање система друштвених акција и односа, на основу делатне улоге друштвених покрета. У друштвеним актерима – као субјектима друштвености и самопроизводње друштва – Турен види могућност обнове

критичке социологије. У најновијој студији *Нова парадигма* (2005) Турен ће отићи даље и радикализовати своје становиште, напуштајући социјалне покрете као колективне актере, окрећући се фокусирању личности и сопства и културе као фактора промена у савременом друштву.

Најновија студија Алена Турена *Нова парадигма. За разумевање данашњег света* (2005), у својој композицији, садржи, поред *увода*, који је посвећен значају заснивања нове парадигме, *закључак*, и два дела. У првом делу („Откуд наш говор и наши термини друштва“), аутор разматра генезу настанка и раскида наших појмова о друштву у контексту како ранијих друштва тако и савремених друштвених процеса мондијализације, настанка Европе као државе без нација, затим процеса краја друштва и краја социјалне мисли, као и повратка сопству, себи, као субјекту промена. У другом делу књиге („Садашњи наш говор и наши културни термини“), аутор разматра проблем субјекта у нашој савремености, његов значај за формирање идентитета и индивидуалне персоналности – сопства; однос субјекта и нових друштвених покрета, значај и улогу културних права у савремености (мултикултурализам, мањине, комунитаризам), у условима настанка *постдруштва* и једног друштва жена.

Имплозија социјализма, развој нових технологија, глобализација економије и умрежавање постиндустријског информатичког друштва, довели су до корених, брзих мутација у савремености – до радикалне промене структуре и динамике глобалног светског друштва. Ради се о таквим променама које мењају биће и свест, вредносне и културне оријентације људи, или како Турен каже: друштвена мутација је тако дубока да је бивши код друштва изгубљен и да треба пронаћи нову парадигму која би омогућила разумевање света у коме живимо. У овом контексту друштвених промена потискује се значај колективних актера и колективних структура (државе, нације, друштвених класа, партија, покрета). Настаје тријумф индивидуализма. Модел света који смо познавали и на коме смо заснивали своја сазнања данас више не постоји. У овом контексту разумевања модерности Турен истиче да више није могуће експлоатисати концепцију социјалних покрета и да појам друштвени покрет, по самом аутору, губи своју суштину, постаје непотребан (Touraine 2005). Као ретко који интелектуалац, који налази снаге да се критички понесе према дотадашњој властитој парадигми, Алан Турен отворено истиче да је концепт друштвеног покрета истрошен. О томе он каже: „ми излазимо из периода у којем је доминирала логика друштва, наш је задатак да се одрекнемо аналитичког инструмента који је очигледно изгубио своју снагу“ (Touraine 2005:116). Због тога овај аутор сматра да је концепт друштвених покрета неопходно заменити новим аналитичким апаратом у чијем средишту је индивидуа као једини субјект, као нова ослободилачка снага, као актер који се бори против масовног друштва, против отуђења, против неперсоналности. Алан Турен чини радикални преокрет од друштва и колективних актера ка

индивидуи. Овај заокрет он изводи из радикалних промена које доводе до новог типа друштва које Турен назива *постсоцијално друштво*.

Новом студијом и новом парадигмом Ален Турен чини радикалан заокрет ка открићу индивидуе као субјекта промена, улози личности и културе у постсоцијалном друштву. Овакав заокрет ка персоналистичком кључу умногоме подсећа на постмодернистички дискурс у чијем су средишту децентралиране парадигме и експлозија плурализма парадигми.

У својој последњој студији *Нова парадигма – за разумевање данашњег света* (2005) Турен указује на метаморфозу парадигми у последњих 200 година, подвлачећи да је у првој ери модернизације на Западу мисао о друштву изражавана терминима политичке парадигме (у чијем средишту су, у ери грађанске револуције, били нација, политичка права, политичка моћ, народ, револуција). Затим, са индустријском револуцијом и капитализмом, настало је време економске и социјалне парадигме – у чијем центру су класе, богатство, неједнакости и редистрибуција. Данас, у ери глобалне економије и настајања информатичког постиндустријског друштва, присуствујемо појави тријумфа индивидуализма, а мондијализација као процес чини вредности и досадашње моделе друштва застарелим. Нова парадигма, која настаје на овим радикалним мутацијама, преокупирана је културом и индивидуом као субјектом који је данас окренут себи и који је актер савремених промена. У контексту мондијализације и великих интеграција у нашој епохи поставља се питање: шта је са човеком, личношћу, са мањинама у свету, културним правима, идентитетом, културним различитостима и идентичностима, са положајем и новом улогом жена и сексуалним правима, са положајем и улогом маргиналних група и категорија. Такође имамо и појаву повратка религије и нову фамилију идентитарних сукоба у свету. Као и увек, Ален Турен трага за новим одговором и дефинише *нову културну парадигму*, у духу новог времена глобализације и индивидуализације – у кључу ослобођене персоналности, тј. људске еманципације, односно у хоризонту могућности људске еманципације у свакодневном животу.

Новом својом парадигмом, која се конституише око феномена културе и која одговара новом типу друштва, Ален Турен се креће ка постмодерном трансдисциплинарном приступу, ка обнови значаја антропологије и културологије у разумевању улоге личности и културе у настајућем постсоцијалном друштву. Поставља се питање: да ли овом културолошком парадигмом модерности и постмодерности, те наглашеним антропологизмом и психологизмом, Турен не затвара врата социјалној парадигми и не излази ли „са оне стране социологије“.

Свет се није толико променио да би олако отписивали улогу колективних актера (посебно класа и друштвених покрета) у савременим друштвеним променама, и проглашавали једино појединца – и његово ‘ја’ за демијурга промена. Не вуче ли овакав закључак превише на солипсистичко позициони-

рање улоге персоналности? У условима још увек класно подељеног друштва, са бројним облицима социјалне фрагментације, зен-будистичке медитације и загладаност у "свој пупак" атомизираним светом појединаца, тешко да могу бити актер битних друштвених промена. Можда Туренова рефлексивност важи за један део најразвијенијих светских друштава чији чланови живе у изобиљу и могу етички у духу Волтеровог Кандида обрађивати свој врт, али, у условима још увек класно подељеног друштва и структуралних неједнакости, на жалост појединац не може радикално утицати на промене у настајућем свету.

*
*   *
*

Ален Турен је дао велики допринос развоју савремене социологије у Француској и свету афирмишући активистички позив и улогу социологије и социолога. Насупрот вредносно неутралној и функционалистичкој социологији, он је афирмисао свој пледоаје за ангажовану социологију, која је у функцији рационалног разумевања друштвених сукоба и друштвених борби у нашем добу. Стога су његова истраживања у области социологије акције, социологије развоја и социологије друштвених покрета незаобилазна лектира за разумевање друштвених промена у другој половини 20. века. Турен је дефинисао социологију као „критичку лектуру друштвене праксе, чији је задатак да друштва доведе до спознаје о њиховој акцији“ (Touraine 1980:247). За разлику од функционалистичке ‘партиципативне’ социологије која је дубоко интегрисана у владајући поредак, Турен се залагао за критичку ‘конфликтну’ социологију, која резултатима својих истраживања, може помоћи да се чланови једног друштва у што већој мери осећају актерима у његовом развоју. Социологија, резултатима својих научних истраживања, треба да буде у функцији развијања критичке грађанске самосвести и преображаја друштвених група, класа и слојева у ангажоване актере демократске самопроизводње друштва.

У овом контексту разматрања Туреновог схватања позива и улоге социологије поставља се питање: чиме је мотивисан његов најновији заокрет у рedefинисању своје парадигме од социоцентричне ка хомоцентричној културној парадигми – теоријским или атеоријским разлозима. Да ли дубоким мутацијама савременог друштва – од модерног ка постмодерном, или пак разочарењем у друштвене покрете као колективне актере у доба сумрака великих идеологија на крају 20. века и на прагу новог миленијума? Нама се пак чини недовољно оправданим Туренов захтев за прераним отписивањем улоге нових друштвених покрета као актера у савремености. На ово постављено и отворено питање научна критика тек треба да пружи одговор.

Литература

1. Врцан, С., Павловић, В. (1983) „Услови нових друштвених покрета“, предговор у: Турен, А. *Социологија друштвених покрета*. Београд: Радничка штампа.
2. Kalanj, R. (2002) Allain Touraine, Farhad Khosrokhvar *La recherche de soi – Dialogue sur le Sujet*, prikaz knjige, Revija za sociologiju No, No 1-2, доступно на: <http://www.hsd.hr/revija/pdf/1-2-2002/LA-RECHERCHE-DE-SOI.pdf>.
3. Kalanj, R. (2007) „Поговор студији А. Touraine *Критика модерности*“. Загреб: Политичка култура.
4. Ранковић, М. (1986) „Магични троугао: поредак, покрет и промена“, *Социологија*, бр. 4, 1986, (стр. 423-438).
5. Touraine, A. (1980): „За социологију“ у: *Постиндустријско друштво*. Загреб: Глобус.
6. Touraine, A. (1980а): „Писма студентици“ у: *Постиндустријско друштво*. Загреб: Глобус.
7. Touraine, A. (2005) *Un Nouveau paradigme. Pour comprendre le monde aujourd'hui*. Paris: Librairie Artheme Fayard
8. Touraine, A. (2007) *Критика модерности*. Загреб: Политичка култура.
9. Турен, А. (1983) *"Социологија друштвених покрета"*. Београд: Радничка штампа.

Ljubiša Mitrović

Creative Metamorphoses of Alain Touraine
or the Way Towards Constituting and Redefining the Scientific Paradigm

Summary

In the paper the author discusses the phases of development in the creativity of the French sociologist Alain Touraine as a representative of the dynamic sociology. Four phases of his intellectual development are pointed out as well as in the paradigmatic constitution of Touraine's theory and the sociology based on it. The given phases include the one dealing with problems of the industrial sociology, the sociology of development, the sociology of social movements and the most recent one, namely, the constitution of the cultural paradigm.

The author especially discusses the most recent turn in A. Touraine's theoretical orientation which is embodied in the foundation of the cultural paradigm. Namely, A. Touraine abandons his well-known standing about the role of collective actors and becomes more oriented towards individuals as the subjects of cultural and social changes. The question to ask is whether, due to this paradigm, A. Touraine leaves the domain of the sociology itself and joins the authors who are representative of the postmodern personalism.

Key Words: Alain Touraine, Sociology of Action, Sociology of Development, Social Movements, Personality, Culture